

DE GESCHIEDENIS VAN WATER ALS BASIS VOOR DUURZAME RECREATIE

Als we (water)recreatie willen stimuleren in de regio Alblasserwaard/Vijfheerenlanden en daarbij de pracht van het landschap (rust en ruimte, authenticiteit) willen behouden, misschien zelfs versterken, waar liggen dan de kansen? Die vraag stond centraal tijdens Vaarwater Ahoy, een brainstormmiddag waaraan bewoners, ondernemers, beleidsmedewerkers en vertegenwoordigers van stichtingen en verenigingen in de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden meededen. Een stroom aan ideeën kwam naar boven. Met een belangrijke gezamenlijke conclusie: denk altijd vanuit de bewoners, verbindt en ontsluit.

De brainstormmiddag Vaarwater Ahoy is een belangrijk onderdeel van de verkenning vaarwaard, een project in opdracht van de provincie Zuid-Holland. De verkenning moet handvatten opleveren voor duurzame ontwikkeling van (water)recreatie als onderdeel van het zwerflandschap van Alblasserwaard/Vijfheerenlanden.

REGIO VOL WATER

Alblasserwaard/Vijfheerenlanden is vol van water en wordt omringd door de rivieren de Lek, de Noord en de Merwede. De regio heeft een prachtige en rijke geschiedenis als het gaat om transport over water. Boeren vervoerden vee, mest en melk per schouw. Beurtschepen vervoerden goederen en mensen over de Alblas en de Giessen. Landbouwproducten gingen via het water naar de markt in Dordrecht.

Is het mogelijk om (water)recreatie te verbinden met de geschiedenis én de beleving van het landschap? Hoe kunnen we onze regio vanaf het water aantrekkelijker maken, ook voor onze inwoners? Hoe kunnen we de geschiedenis van transport over water weer tot leven brengen en daarmee de streek verfraaien? Liggen er koppelkansen met biodiversiteit, klimaat en korte keten landbouw?

De deelnemers aan Vaarwater Ahoy bogen zich tijdens droomsessies over de kansen en mogelijkheden. Ter inspiratie werd de absurditeit van over-toerisme naar voren gebracht in een korte film over Giethoorn. Daarna schetste Peter Paul Klapwijk, Beleving Landschap, Gebiedsdeal5.nl en projectleider Vaarwater Ahoy de achtergrond van de brainstormmiddag. En gaven vijf betrokken ondernemers/bewoners een korte pitch over de kansen die zij zien en al benutten.

GROENBLAUW VERBINDT

Projecten die zijn gericht op duurzame gebiedsontwikkeling zijn samengebracht onder de naam GroenBlauw Verbindt. De projecten zijn ontstaan door ideeën uit de samenleving. Van bewoners en van het onderwijs. Van ondernemers. Van maatschappelijke en landschappelijke organisaties. Tot stand gekomen vanuit passie voor de streek en een betere wereld. (GroenBlauw Verbindt is onderdeel van het Gebiedsdeal 5, een programma van de Gebiedscoalitie Alblasserwaard/Vijfheerenlanden.)

THEMA'S

De projecten vallen onder drie thema's:

- Veen in beweging (verduurzaming van de landbouw)
- Prachtstreek (verhoging van biodiversiteit)
- Beleving van het landschap (waarddevol zingend toerisme)

VAARWAARD

Vaarwaard is een van de projecten onder het thema *Beleving van het landschap*. Het project wil het bijzondere karakter en de geschiedenis van het water gebruiken als basis voor duurzame recreatie. Water kan de inspiratie zijn om de geschiedenis tot leven te wekken. En dan met name met de inwoners van de regio als startpunt. Want het is hun leefomgeving.

FILM: HOE VOORKOM JE OVER-TOERISME?

Giethoorn, met een file aan fluitbootjes in de kanalen. Geen enkele bewoner is te zien in de tuinen aan het water. Ze lijken te zijn weggejaagd door toeristen. Een uitbaatster van een hostel schetst hoe commercie en een goed leefklimaat niet met elkaar door een deur kunnen. 'Ja, wat is goed voor Giethoorn? Je hebt belangen van bewoners die geen zakelijke belangen hebben. Dat ligt gewoon anders dan bewoners die ook een zakelijk belang hebben. Het blijft altijd op gespannen voet staan met elkaar.'

Ze drukt het eufemistisch uit. Ook in Giethoorn leeft een onderstroom van onvrede met het massatoerisme in het dorp. Zoals dat ook gebeurt in steden als Barcelona en Venetië.

KAN HET ANDERS?

TRANSPORT OVER WATER ALS INSPIRATIE VOOR RECREATIE

Peter Paul Klapwijk

De geschiedenis van onze streek is heel erg bepaald door water. Toch is veel van onze geschiedenis niet bekend of slecht bekend bij onze inwoners. Dat kunnen we gebruiken als we nadenken over hoe we waterrecreatie in onze streek kunnen stimuleren.

Wat we ook kunnen gebruiken zijn de vernieuwde inzichten over toerisme. Waardevol en duurzaam toerisme en recreatie. Waarbij niet de bestemming, maar de reis het doel is. Dat betekent onder meer dat we er ook op uit kunnen in onze eigen achtertuin, onze eigen streek kunnen verkennen.

Goedbeschouwd zijn toerisme en recreatie net als een ecosysteem. Een boom is een voedselbron voor insecten en een nestgelegenheid voor vogels. Alles hangt met elkaar samen. Plant je een uitheemse of niet streek-eigen boom in de streek, dan kan het ecosysteem zomaar ernstig verstoord raken. Zo is het ook met toerisme en recreatie. De Friese Meren of de Hollandse plassen zijn gevuld met dezelfde type jachten en sloepen. Vaartuigen bovendien, die niet bij de streek horen. Waarom? Waarom stimuleren we niet het gebruik van boten en sloepen die bij de streek passen?

Bij het Werelderfgoed Kinderdijk merkte ik dat zalmschouwen op Nationale Molendag iets toevoegen aan de beleving van het molengebied. Niet alleen omdat ze er mooi uitzien en gebruik maken van de wind. Maar ook

omdat ze er vroeger gevaren hebben. Ze passen. Dit beeld klopte zo ontzettend, het was net of oude tijden herleefden.

Dit is waar we naar streven. Varen met schepen die iets teruggeven aan het landschap. Waar transport over water verdwenen is, kunnen wij het weer terugbrengen. Door waterrecreatie te stimuleren met de historie als inspiratie. Zwerven door het landschap door aan boord te stappen van een beurtschip. Of in een schouw te stappen en een stuk door de polder te varen.

Iets teruggeven aan het landschap kunnen we ook doen door na te denken over plekken in de regio waar de 'zwervers' vanaf het water het land op kunnen. Waar ze kunnen overnachten. Nu zijn de campings in de streek vaak niet meer dan een grasveld met caravans. Soms zijn het parkeerplekken op stelconplaten, waar campers kunnen overnachten. Daar valt veel te verbeteren. Door groene campings, of kleinschalige kampeerplekken in het weiland die worden omgetoverd tot stukken natuur. Wat koppelkansen biedt voor boeren en voor biodiversiteit.

Hoe kun je Alblasserwaard/Vijheerenlanden optimaal beleven op de fiets, wandelend of varend? Hoe kan de inwoner zijn eigen achtertuin gaan ontdekken in plaats van af te reizen naar Thailand of Spanje? Hoe ontdekt een Leerdammer Groot-Ammer? Hoe laat je inwoners kennismaken met de rol die schouwen en aken in deze regio speelden?

Door uit te gaan van de inwoners van deze streek kunnen we hen verbinden met hun eigen geschiedenis. Die geschiedenis weer naar boven halen brengt verdieping en kwaliteitsverbetering van onze leefomgeving.

Het mooie is dat het ook bijzonder interessant is voor bezoekers van deze streek.

VIJF PITCHES

GRENZEN AAN WATERRECREATIE

Guus de Wit, Stichting Verantwoord varen binnenwater Alblas

'Groeit van waterrecreatie is prima, maar een draagvlak daarvoor bij bewoners is van groot belang. Als je dat kwijtraakt, dan heb je een probleem. Zorg dat informatieverstrekking en handhaving gelijk opgaan met de ontwikkeling in waterrecreatie. En zorg dat je verbinding houdt tussen bewoners en recreanten.

De Stichting Verantwoord varen binnenwater Alblas is een manier om die verbinding te maken en houden. Het is een initiatief van bewoners langs de binnenwateren Graafstroom, Alblas en Nieuwe waterschap die bezorgd zijn over de schade die gemotoriseerde pleziervaart aanricht aan natuur, watervogels en de oevers. Het moet hier geen Giethoorn worden.

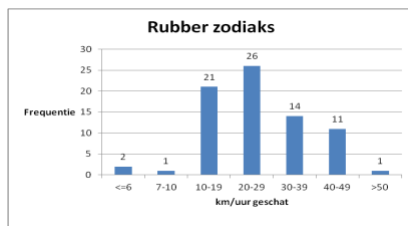
We zijn in 2021 opgericht met als belangrijkste doelen:

- Informatieverstrekking
- Gedragsbeïnvloeding
- Handhaving door waterschap/gemeente

We geven informatie over onder meer snelheidsregels en vaarroutes. Dat doen we met:

- Spandoeken (o.m. Denk om onze oevers)
- Huis-aan-huisfolder
- Werven sympathisanten
- Meldsysteem onverantwoord varen
- Overleg met verhuurbedrijven van vaartuigen
- Overleg met gemeenten en het waterschap

In het eerste jaar kwamen vierhonderd meldingen binnen van onverantwoord varen. De meeste over het overtreeden van de snelheidslimiet.

De snelheid waarmee een Zodiac vaart, was de grootste categorie voor klachten. Vaak werden de rubberboten bestuurd door streekbewoners of hun kinderen (al of niet met te veel alcohol aan boord). Ook de snelheid van huurvaartuigen, met daarin recreanten, leidde regelmatig tot ergernis.

Omdat instanties vaak niets kunnen met individuele meldingen, bieden wij ze gebundeld aan. Dan kunnen ze er wel wat mee.'

B&B AAN HET WATER

Rob van der Feijst, B&B en Gasterij De Donk én Natuurhuisje Brandwijk

Om op een verantwoorde manier de geschiedenis bij de recreant te brengen is lef nog. En moed om te investeren. Dat laat Van der Feijst zien met Natuurhuisje Brandwijk.

Het natuurhuisje ligt midden in de graslanden in de Donkse Laagten. Het is van 1880 tot 1962 in gebruik geweest als boerderij, daarna kort als vakantiehuisje. In 1983 werd het eigendom van Staatsbosbeheer. Het gebouw heeft vanaf toen vrijwel altijd leeg gestaan.

'Twee jaar geleden vroeg Staatsbosbeheer aan ons: willen jullie er een vakantiehuis van maken. We waren enthousiast en zijn meteen met de renovatie begonnen. Het is een leuk vakantiehuisje geworden. Helemaal off grid: geen gas of riolering. Elektra komt van zonnepanelen.

Er is veel belangstelling voor. Dat is niet gek. Het ligt aan de boezem. Je kunt kajaks gebruiken en fietsen, je kunt er zwemmen en vogels kijken.

Om dit mogelijk te maken moet je risico's nemen. Door mensen zoals wij, die het leuk en belangrijk vinden dat dingen behouden blijven en niet verkeerd gebruikt gaan worden.'

TRANSPORT VAN MENS EN GOED MET EEN BEURTSCHIP

Martine Bakker

Vroeger ging in de Alblasserwaard alle vervoer over water. Graan en veevoer naar de Alblas bijvoorbeeld. Of vervoer van riet, kolen, turf en zand. En natuurlijk kruidenierswaren.

Wat vroeger kon, kan nu ook. Met streek-eigen vaartuigen kun je een link leggen met de geschiedenis.

Een paar ideeën:

- Ga uit van wat leuk is voor bewoners. Dat vinden toeristen vervolgens ook leuk. Neem Giethoorn: dat lijkt alleen maar leuk voor toeristen.
- Organiseer evenementen. Bijvoorbeeld trouwen op een boot. Dan kunnen toeristen daar weer van meegenieten.
- Breng biologische producten met een boot van de boer naar de markt (gezond & duurzaam).
- Laat een parlevinker varen (varende winkel).

GESPREIDE HERBERG, OOK AAN HET WATER?

Elko van den Berg, de Gespreide Herberg, duurzaam recreëren

‘Wij bieden overnachtingen aan op de mooiste en meest unieke plekken. Het zijn allemaal duurzame herbergjes. Slapen in de molen van Arkel bijvoorbeeld. Of logeren in een tiny house.

Een herbergje aan het water is een prachtige manier om mensen de regio te laten beleven. Met een kano op pad om de streek ontdekken. Misschien 's avonds melken met de boer, of aanschuiven voor een maaltijd bij een bewoner om de hoek. Het zijn goede manieren om de streek echt te leren kennen.

Je zou ook een herberg kunnen maken op een historisch beurtschip. Dat lijkt me een leuk idee. Met het schip kun je het verhaal vertellen over de historie van deze streek.

Ik zie nog wel wat uitdagingen. Moet het schip dan kunnen varen of heeft hij een vaste ligplaats? Mogen mensen zelf varen? Moeten ze zich dan houden aan vaarroutes? Hoe doen we het met nutsvoorzieningen en ligplaatsen?

We kijken ook naar objecten langs het water waarvan we een herberg kunnen maken. Zo herbestemmen we historische objecten. Die vertellen ook het verhaal van de streek. Bijvoorbeeld een gemaal. Zo vertel je het verhaal van de bemalingsgeschiedenis van gemalen (molen, stoomgemaal, elektrisch gemaal).

ZWERFLANDSCHAP ALS KOPPELKANS

Richard Slagboom, ecooloog

‘Ik struin gigantisch vaak door de polder. Zoek ik in het water naar kikkertjes. Is een heerlijk moment. Je hoort alleen kikkertjes en grutto’s. Om me heen zie ik een waanzinnig mooi gebied, en maar heel weinig inwoners. Ze wonen er wel. Maar ze gaan naar Spanje, of met een cruise naar Noorwegen.

Er komen hier wel fietsende Duitsers, of Groningers met een kano. Ze zwerven door het landschap. En dan zie ik waar zij moeten kamperen: de gemiddelde camping bestaat uit stelconplaten. Waarom kunnen ze niet kamperen bij een boer? Dat geeft de boer een ander verdienmodel. Zodat hij niet zoveel meer hoeft te melken en dus bemesten. Zet een tiny house op het erf. En een plek voor een tentje. Het streekbiertje staat er klaar in de koelkast. En ‘s avonds eet je mee of er wordt een diner voor je verzorgd. De volgende ochtend zie je een kalf geboren worden en ga je mee wilgen knotten. ‘s Middags vaar je weer verder.

Stel dat je een kampeerplek ook nog eens inricht met streekeigen beplanting. Dan komt dat ten goede aan de biodiversiteit. De boer wil wel. Het moet alleen wel kunnen, financieel haalbaar zijn. Waarom geven we een deel van de toeristenbelasting niet aan de boer die denkt aan biodiversiteit en dat wil laten zien aan toeristen?’

BRAINSTORMRONDES

Hoe kunnen we (water)recreatie stimuleren in de regio Alblasserwaard/Vijfheerenlanden en daarbij de pracht van het landschap behouden? Daarover lieten de deelnemers van Vaarwater Ahoy hun gedachten gaan. Twee vragen stonden centraal:

- Welke kansen en mogelijkheden zie je?
- Welke verbindingen met andere ideeën zie je?

Over twee punten was iedereen het eens:

- Maak bewoners en boeren ambassadeur van hun gebied.
- Ontsluit en verbindt.

BELANGRIJKE ROL VOOR BOER EN BEWONER

Boeren zijn een belangrijke factor in het gebied. Ze kunnen ook een remmende factor zijn. Als ze met de rommel blijven zitten, bijvoorbeeld. Er moet dus een verdienmodel voor ze zijn.

Voor bewoners geldt hetzelfde. Als zij alleen maar overlast hebben, dan zal daar geen draagvlak zijn. Zij moeten ook een 'verdienmodel' zien. Dat kan ook geestelijke verrijking zijn.

Probeer de recreanten bij de bewoner te krijgen, zodat de bewoner mensen leert kennen. Een manier om naar buiten te kijken. En andersom: de bewoner laat zien wie hij/zij is.

GIDSEN EN BEWONERS/BOEREN INZETTEN

Laat recreanten echt kennis maken met het gebied. Laat ze het gebied ontmoeten. Door een gids in te huren die hem begeleidt en dingen laat zien die anders voor hem verborgen waren gebleven.

Maar het kan ook door individueel contact. Een boer kan ook vertellen. Of een bewoner of molenaar. Dan krijg je interactie. Er zijn veel mensen die gigantisch veel weten van het gebied. Maar we hebben een terughoudende volksaard. Je moet wel naar buiten willen treden.

VOORDEEL VOOR BEWONER

Als bewoners een voordeel zien, dan is de kans groot dat ze enthousiast worden. Neem de waterbus. Populair vervoermiddel in de streek. Waarom de lijn niet doortrekken naar Nieuwpoort? Dan wordt de waterbus nog aantrekkelijker voor recreanten én voor bewoners.

En waarom is Werelderfgoed Kinderdijk alleen zo gastvrij voor toeristen/recreanten? Waarom mogen bewoners niet met hun boot aanleggen aan de steigers van/bij WE Kinderdijk? Een bewoner zou op zijn minst dezelfde rechten moeten hebben als een bezoeker.

VARENDE HISTORIE

De historie van het gebied heeft een onvermijdbare relatie met varen. Door meerdaagse vaartochten aan te bieden, met overnachtingen in herbergen of B&B's kun je om het gebied heen varen. Vanaf de rivieren leg je aan bij een plaats waar recreanten met de fiets of een kano een dag het gebied intrekken.

Als je echt het verhaal van de varende historie wilt vertellen, richt dan een museumhaven in met oude schepen.

JONGEREN

Jongeren zijn de geschiedenis van de toekomst. Herontwikkelen van (water)recreatie kan daarom niet zonder hun inbreng. Ze enthousiast maken voor waterrecreatie kan lukken als gekeken wordt vanuit hun perspectief. Hoe worden zij enthousiast over een manier van recreëren die op dit moment vooral door oude grijze mannen worden beoefend: het varen met historische schepen.

Veel jongeren zijn actief op het gebied van natuur en natuurbeheer. Daar ligt een grote kans. Betrek die jongeren bij de ontwikkelingen.

DRUKTE OP HET WATER

Zorg dat het hier geen Giethoorn wordt. Dat zal in regels gevat moeten worden. Spreidt toeristen/recreanten. Door Hups te maken in het gebied, opstapplaatsen met parkeergelegenheid. Waar ze met fiets of boot (kano) het gebied in kunnen. Met op bereikbare afstand horeca en overnachtingsmogelijkheden. Die hubs kunnen bij boeren komen. Dat kan een verdienmodel voor de boer worden.

ONTSLUIT EN VERBINDT

Er gebeurt al veel in het gebied. Maar, wie weet het. En platform om dat in kaart te brengen is welkom. En datzelfde platform kan mensen ook bij elkaar brengen. Iemand wil meer te weten komen over de oude vrachtaartroutes. Dan vindt hij iemand die daarover kan vertellen, hem mee kan nemen op een boot, en samen met hem een streekbiertje kan gaan drinken bij een gasthuis. Overnachten? Dat vindt hij ook op het platform.

Ontmoeten staat voorop. Niet de bestemming is het doel, maar de reis.